

HUR KOMMER VI IGÅNG?

Det är aldrig för tidigt och aldrig för sent. Det bästa är förstås att börja tidigt, men det är ändå aldrig för sent att börja!

När ni har bestämt er för att börja med tecken är det viktigaste att alla runtomkring kommer igång och använder tecken. Jämför med den typiska språkutvecklingen: barnet måste ha tillgång till många ord från sin omgivning (ett "språkbud") innan det förväntas använda orden själv! Språkbudet i TAKK är tecken och ord tillsammans.

Alla runt barnet/den vuxne behöver få utbildning om kommunikation, språk, språkutveckling, AKK och TAKK, om förhållningssätt och metodik och också färdighetsträning i tecken. Vänd dig till TAKK-kursanordnare (sök på internet) eller till din habilitering eller till Specialpedagogiska skolmyndigheten (www.spsm.se) för råd.

Tidigt insatt stöd till omgivningen ger positiva effekter på såväl kommunikations- som språk- och talutveckling. Kommunikation utvecklas i samspel och samtal, inte genom "träning"!

TAKK är en metod för att samspela och samtala och för att lära hur språk och kommunikation fungerar. De tecken du kan ska du använda direkt tillsammans med dina talade ord, i alla situationer, hela dagen.

Det kan vara bra att upprätta en handlingsplan kring förhållningssätt, teckenanvändande, hur ni skapar goda kommunikativa situationer. Viktiga frågor är:

- Vilka förändringar kan vi göra i vårt eget förhållningssätt?
- Vilka andra i närheten använder samma kommunikationssätt?
- Vad behöver vi hjälp med från andra?

Ju mer barnet, eller den vuxne, ser tecken runt sig desto troligare är det att han eller hon kommer att ta till sig detta sätt att kommunicera!

TAKK

- Tecken som AKK

... används i kommunikation
mellan människor

Läs mer om TAKK, Tecken som AKK i Heister Trygg, B. (2009). *TAKK - Tecken som AKK*. Malmö: SÖK. www.sokcentrum.se

Se filmen med samma namn: *TAKK - Tecken som AKK*. DVD. Malmö: SÖK. www.sokcentrum.se

Andra lästips:
Heister Trygg, B. & Andersson, I. (2009). *AKK i teori och praktik*. Malmö: SÖK. www.sokcentrum.se

VAD ÄR TAKK?

Ibland behövs andra vägar än tal för att kommunikation ska bli möjlig: AKK, Alternativ och Kompletterande Kommunikation.

Den mest använda AKK-formen är Tecken som AKK, fortsättningsvis kallat TAKK. TAKK har mycket att tacka svenska teckenspråket för men är inte samma sak. TAKK är en metod, inte ett eget språk, och vi använder TAKK tillsammans med talat språk. TAKK använder vi för att stödja en persons kommunikation och språk. TAKK är ett sätt både för att förstå vad andra uttrycker och för att uttrycka sig själv.

TAKK kan också sägas vara en metod för att samspela och lära regler för språk och kommunikation.

TAKK är till för personer med eller utan utvecklingsstörning som inte talar eller har mycket bristfälligt tal, förstår symboler (viss språkförståelse, förstår bilder och talade ord) eller förväntas uppnå symbolnivå, och som kan använda sina händer.

SKILLNADER MELLAN OLIKA FORMER AV TECKENANVÄNDANDE

Teckenspråk

... är ett etablerat och fullständigt språk för döva. För döva med funktionsnedsättningar som berör språk och t ex kognition och motorik kan alternativa och kompletterande kommunikationsformer behövas. Om en person har cochleaimplantat kommer talat språk att vara en väsentlig del av kommunikationen. Teckenspråk lärs ut av teckenspråklärare.

Tecken som stöd (TSS)

... används främst för att förtydliga ett tidigare etablerat talat språk med och för personer som blivit döva eller fått hörselnedsättning i vuxen ålder. Enskilda tecken ur teckenspråket används. Alternativ till tecken som stöd kan vara skrift (man skriver till varandra) eller i vissa fall att personen lär sig teckenspråk fullt ut. TSS lärs ut av t ex audionomer.

Tecken som AKK (TAKK)

... används med och till personer med svårigheter i kommunikation och talat språk och där detta anses som lämplig AKK-form. TAKK är en del av språkbyggandet. Tecken kombineras alltid med talat språk. På sikt övergår användandet av tecken som AKK vanligen till talat språk eller till andra AKK-former, vanligen grafiska. Många barn, ungdomar och vuxna behöver fortsatt stöd av tecken som stöd för språkförståelse eller som komplement till talat språk under lång tid. TAKK lärs ut av logopedier eller specialpedagoger med kompetens inom kommunikation, språk, AKK och tecken.

Babytecken

... kan användas för att stimulera kommunikation och språk hos ett barn i spä ålder. Babytecken kan vara ett sätt att ge barnet möjlighet till en uttrycksform som är motoriskt och kognitivt mer lättillgänglig än vad talat språk är. Vissa centrala ord tecknas i den tidiga kommunikationen. När barnet börjar tala är det vanligt att man släpper tecknen efterhand (eller fortsätter för att det är roligt). Utbildning i babytecken anordnas ibland av privata aktörer, ibland med kunskap inom TAKK.

Tecken i förskola och skola

... används ibland av pedagogisk personal för att stimulera kommunikation och språk hos barn i allmänhet och ibland som en brygga till det svenska språket för barn med annat modersmål. Man gör ungefär som vid Tecken som AKK, se ovan, men gör det på ett mer generellt sätt för att passa de flesta barnen i en grupp. Det finns ingen särskild utbildning för denna form, men personalen har vanligen nytta av utbildning i TAKK och tillämpar denna sedan på sin egen verksamhet.

HUR TILLÄMPAR VI TAKK?

Tecken används av båda parter. Det är vi i omgivningen som alltid ska använda tecken samtidigt som vi talar. Så ger vi en modell för TAKK-användande, ger teckenstimulans för inläring och stödjer förståelsen. På så sätt lär sig barnet/den vuxne också att förstå att tecken kan fungera som ett kommunikationsätt.

Tecken används för både förståelse och uttrycksätt. Liksom vi talar till ett barn långt innan det talar ska vi börja använda tecken långt innan en person själv förväntas använda tecken.

Tecken är en del av språktillägandet. TAKK används för att hjälpa ett barn att få språkliga färdigheter.

TAKK kan användas på olika nivåer. Hur många tecken vi använder beror på individens behov. Ibland kanske vi runtomkring använder enstaka tecken som signaler. Ibland kan omgivningen uttrycka sig i meningar med flera tecken.

Vi tecknar i första hand de viktigaste orden. Teckna alltså inte alla ord i en mening! Hur många vi tecknar beror på individens språkliga nivå. En bra tumregel är att teckna de ord vi betonar när vi pratar.

Tecken använder vi tillsammans med tal. På det sättet erbjuder vi individen möjligheter att lära både tecken och tal. TAKK är ett stöd till talat språk.

Det viktigaste är att göra sig förstådd och att förstå andra. Kräv inte korrekta tecken när barnet/den vuxne inte tecknar "rent"!

TAKK används i riktiga sammanhang, i vardagen.

DEN SOM BEHÖVER TAKK:

... har eller riskerar att få stora begränsningar i sin kommunikation,

... behöver stöd i sin språk-, tal- och kommunikationsutveckling,

... förstår symboler eller har förut-sättningar för att göra det (viss språkförståelse, förstår bilder och talade ord),

... behöver stöd för att förstå andra,

... behöver ett sätt att kunna uttrycka sig.

VARFÖR ÄR DET BRA ATT ANVÄNDA TAKK?

... ger tidigare tillgång till språk

... tecken kräver mindre finmotorik än tal

... använder andra sinnen

... ökar koncentrationen

... är mer konkreta än enbart tal

... ökar intresset för talat språk

... tydliggör det talade språket

... ger ögonkontakt

... dämpar samtalspartnerns talflöde

... fungerar som en brygga mellan tal i omgivningen och eget kroppsspråk